

مقطع تحصیلی: کاردانی ■ کارشناسی □ رشته: معماری داخلی ترم: اول سال تحصیلی: ۱۳۹۸-۱۳۹۹

نام درس: جامعه شناسی عمومی نام و نام خانوادگی مدرس: مرضیه ذوالفقاری

آدرس email مدرس: marzieh.zolfaghari@gmail.com تلفن همراه مدرس: ۰۹۱۲۹۳۰۴۱۸۹

جزوه درس جامعه شناسی عمومی مربوط به هفته : هشتم ■

text: دارد ■ ندارد □ voice: دارد □ ندارد ■ power point: دارد □ ندارد ■

تلفن همراه مدیر گروه: ۰۹۱۹۴۴۲۰۰۴

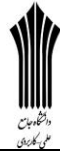
(ادامه مبحث کنش متقابل اجتماعی و زندگی روزمره)

جامعه شناسی خرد و جامعه شناسی کلان

مطالعه رفتارهای روزمره در وضعیت‌های کنش متقابل رو در رو، معمولاً جامعه شناسی خرد نامیده می‌شود. در جامعه شناسی خرد، تجزیه و تحلیل در سطح افراد و گروه‌های کوچک انجام می‌گیرد. در مقابل جامعه شناسی کلان متوجه نظام‌های اجتماعی بزرگ مقیاس یا کلان است؛ مثل نظام سیاسی یا نظم اقتصادی. جامعه شناسی کلان در عین حال شامل تحلیل فرایندهای دراز مدت تغییر، مثل رشد و توسعه صنعت گرایی نیز می‌شود.

تحلیل کلان در جایی ضرورت پیدا می‌کند که در پی فهم پس زمینه نهادی زندگی روزمره باشیم. روش‌های گذران زندگی روزانه مردم تاثیر زیادی از چهارچوب نهادی وسیع تر می‌پذیرد. این مطلب زمانی آشکار می‌شود که چرخه روزانه فعالیت‌های یک فرهنگ سنتی را با زندگی در یک محیط شهری صنعتی مقایسه کنیم. در جوامع مدرن ما پیوسته در تماس با غریبه‌ها هستیم. این تماس ممکن است غیرشخصی و غیرمستقیم باشد. اما صرف نظر از شمار روابط غیرمستقیمی که امروزه با دیگران داریم، حتی در پیچیده ترین جوامع حضور دیگران همچنان اهمیت شایانی دارد.

مطالعات خرد نیز به نوبه خود برای روشنی بخشیدن به الگوهای وسیع نهادی ضرورت دارند. کنش متقابل رو در رو آشکارا شالوده اصلی همه شکل‌های کنش متقابل اجتماعی است؛ صرف نظر از اینکه متن و بستر کنش متقابل تا چه

حد برزگ مقیاس باشد. فرض کنید در حال مطالعه یک شرکت اقتصادی هستیم. ما می‌توانیم فقط با نگاه کردن به رفتارهای رو در رو چیزهای زیادی درباره فعالیت‌های این شرکت بدانیم. برای مثال می‌توانیم کنش متقابل روسای شرکت در اتاق هیئت مدیره یا کسانی که در دفاتر مختلف این شرکت کار می‌کنند را تحلیل کنیم. ما با این روش به تصویری از کل این شرکت دست نمی‌یابیم چون برخی از معامله‌ها و فعالیت‌های آن از طریق اسناد و مدارک چاپی، نامه‌ها، تلفن و ... صورت می‌گیرد. اما می‌توان سهم مهمی در فهم طرز کار این سازمان داشته باشیم.

ارتباط غیر کلامی

کنش متقابل روزمره به روابط و مناسبات ظریف میان آنچه در قالب کلمات بیان می‌کنیم و آنچه از طریق صور پرشمار ارتباط غیر کلامی به دیگران منتقل می‌کنیم؛ بستگی دارد.

ارتباط غیر کلامی به معنای مبادله اطلاعات و معناها از طریق حالات چهره، اداها و حرکات بدن است. ارتباط غیر کلامی را گاهی زبان بدن می‌نامند.

قواعد اجتماعی و صحبت کردن

هر چند که ما به تناوب از نشانه‌های غیر کلامی در رفتار خودمان و همچنین در معنا کردن رفتارهای دیگران استفاده می‌کنیم؛ اما بیشتر کنش‌های متقابل ما از طریق صحبت کردن رخ می‌دهند، یعنی از طریق مبادله‌های کلامی.

جامعه‌شناسان همواره این مطلب را می‌پذیرند که زبان پایه و اساس زندگی اجتماعی است. اما رهیافت تازه‌ای بسط یافته است که توجه خاصی به نحوه استفاده مردم از زبان در متن و زمینه‌های زندگی روزمره دارد. مطالعه گفت و گوها و مکالمات به شدت تحت تأثیر آثار اروینگ گافمن بوده است. اما مهم‌ترین تأثیر و نفوذ در این نوع پژوهش به هارولد گارفینگل، بنیانگذار اتنومتدولوژی (روش‌های قومی) اختصاص دارد.

اتنومتدولوژی یا مطالعه روش‌های قومی، روش‌های عامیانه یا توده مردم است. روش‌هایی که مردم به کار می‌گیرند تا به آنچه دیگران انجام می‌دهند و مخصوصاً آنچه دیگران می‌گویند؛ معنا و مفهومی بدهند.

همه ما این روش‌ها را به کار می‌بریم، بی آنکه هیچ توجه آگاهانه‌ای به آن‌ها داشته باشیم. غالباً ما فقط در صورتی

می‌توانیم چیزی را که در یک مکالمه گفته می‌شود برای خودمان معنا کنیم که از متن و زمینه اجتماعی این مکالمه با خبر باشیم. متن و زمینه‌ای که خود کلمات حضور ندارد و آشکار نیست. به مکالمه زیر توجه کنید:

الف) من یک پسر چهارده ساله دارم

ب) خوب، هیچ عیبی ندارد

الف) من یک سگ هم دارم

ب) خیلی متأسفم

فکر می‌کنید اینجا چه خبر است؟ چه رابطه‌ای بین این دو نفر وجود دارد؟ دانستن این مطلب که گفت و گوی فوق بین یک صاحب خانه و مستاجر احتمالی صورت گرفته است؛ این گفت و گو را قابل فهم می‌کند. بعضی از صاحب خانه‌ها به مستاجران خود اجازه نگهداری از سگ را نمی‌دهند. اما اگر اطلاعی از زمینه اجتماعی نداشته باشیم، پاسخ‌های فرد ب بی ارتباط با گفته‌های فرد الف به نظر خواهد آمد. بخشی از معنا در خود واژه‌ها و بخشی نیز در ساختاری است که متن و زمینه اجتماعی به گفته‌ها می‌دهد.

آزمایش‌های گارفینگل

انتظارات پس زمینه‌ای که با آن‌ها مکالمه‌های روزمره خود را سر و سامان می‌دهیم، در برخی از آزمایش‌هایی که گارفینگل همراه با دانشجویان داوطلب خود انجام داد؛ وضوح و برجستگی پیدا کرد.

از دانشجویان خواسته شد تا با یکی از دوستان یا بستگان خود وارد گفت و گو شوند و اصرار داشته باشند که اشاره‌های سرسری یا نکته‌های کلی آن قدر کاویده شوند تا معنای دقیق تر آن‌ها معلوم شود. به عنوان مثال اگر کسی می‌گفت روز خوبی داشته باشی، دانشجو باید جواب می‌داد از چه نظر خوب؟ منظورت کدام بخش از روز است؟ و از این قبیل سوالات پرسیده می‌شد. یکی از این مکالمات به صورت زیر انجام گرفت.

- چطوری؟

- از چه نظر چطورم؟ سلامتی، وضع مالی، کار، درس، آرامش فکری، یا ...

- (از خشم سرخ می‌شود و از کوره در می‌رود) فقط می‌خواستم مؤدب باشم. راستش را بخواهی اصلاً برایم مهم نیست که چطوری.

چرا وقتی قراردادهای ظاهراً پیش پا افتاده مکالمه زیر پا گذاشته می‌شود، مردم تا این حد پریشان می‌شوند. پاسخ این است که ثبات و پایداری و معنادار بودن زندگی اجتماعی روزانه ما وابسته به سهم بودن در مفروضات بیان نشده فرهنگی درباره چیستی و چرایی اظهارات است. اگر نمی‌توانستیم این مفروضات را بدیهی در نظر بگیریم، ارتباط معنادار غیر ممکن می‌شد. در این صورت هر پرسش یا گفت و گویی باید با انبوهی از پرس و جوها به شیوه آزمایش‌های گارفینگل دنبال می‌شد و کنش متقابل به آسانی فرو می‌پاشید. چیزی که در نگاه اول قراردادهای صحبت کردن بی اهمیت به نظر می‌رسد، در واقع پایه و اساس بدنه زندگی اجتماعی است و به همین دلیل است که نقض آن‌ها تا این حد جدی و حساس است.

توجه داشته باشید که در زندگی روزمره گاهی مردم به عمد وانمود می‌کنند که از این معرفت بیان نشده بی‌خبرند. این کار ممکن است برای اجتناب از دیگران، شوخی کردن با آن‌ها، خجالت زده کردن و یا جلب توجه به دو پهلو بودن معنای گفته‌ها انجام بگیرد.

مدیریت تصویر

گافمن و سایر صاحب نظران کنش متقابل اجتماعی اغلب برای تحلیل کنش متقابل اجتماعی از مفاهیم و اصطلاحات تئاتری استفاده می‌کنند. برای مثال مفهوم نقش اجتماعی برگرفته از دنیای نمایش است. نقش‌ها توقعاتی هستند که بصورت اجتماعی تعریف می‌شوند و شخصی که منزلت و یا مقام اجتماعی معینی دارد از آن پیروی می‌کند.

گافمن زندگی اجتماعی را همچون اجرای بازیگران روی صحنه می‌نگرد. چون چگونگی اجرا یا کنش ما بستگی به نقش‌هایی دارد که در هر زمان معینی آن‌ها را ایفا می‌کنیم. گاهی این رویکرد را مدل نمایشنامه‌ای می‌نامد، یعنی زندگی اجتماعی همچون یک نمایش صحنه‌ای نگریسته می‌شود. مردم نسبت به اینکه دیگران چگونه آن‌ها را

می بینند حساس هستند و از شکل های متعدد مدیریت تصویر استفاده می کنند تا دیگران را وادار کنند واکنش های مطلوب و دلخواه آن ها را نشان دهند.

برای مثال مرد جوانی در یک ملاقات کاری حاضر می شود، کت و شلوار بر تن می کند و بهترین رفتار را دارد. عصر همان روز وقتی با دوستان خود راحت و بی خیال به تماشای مسابقه فوتبال می رود؛ شلوار جین و تی شرت می پوشد و پشت سر هم لطیفه تعریف می کند. این تعریف و مثالی از مدیریت تصویر است.